

Масштабний сценічний антифашистський памфлет: театральна прем'єра «Кар'єра Артуро Уї, яку можна було спинити»

Актуальна новинка в афіші Національного театру імені Івана Франка

ТЕТЯНА ПОЛІЩУК, 6 СІЧНЯ 2023, 18:30

Фото: Юлія Вебер.

Сюжет. Дійство починається з прологу, а Оповісником виступає актор Михайло Кукук. Як і за часів Шекспіра, Оповісник запрошує публіку, обіцяючи представити у виставі «колір бандитського світу», але водночас і «правду історії, найгіршу»...

Члени правління чиказького тресту обговорюють свої сумні справи: клієнти розоряються, купувати капусту нема кому. У приймальні чекає дрібний гангстер Артуро Уї (Віталій Ажнов), який, за словами одного з членів правління, «чує трупний запах і одразу хоче вигоду отримати», – він береться оголосити, що купувати капусту в інших постачальників небезпечно для здоров'я. Правління тресту не хоче мати справу з бандитом, його наказують гнати в шию... Трест розраховує отримати позику на будівництво причалів, щоб овочі обходилися дешевше, але впливовий старий Догсборо (Олег Стальчук), якого правління тресту вивело в люди, відмовляє у допомозі...

Втім, одіозний Уї має настільки потужну «харизму» переконання, що незабаром підминає під себе практично всіх, а коли залізає на вершину, то починає робити саме те, що зазвичай роблять диктатори, які прийшли до влади з криміналу: усувати тих, хто тримав його під руку, коли він лише підіймався. Зі страху, що хтось зазіхає на його авторитарність, Уї відправляє однодумців на той світ, а про капусту, схоже, всі герої вже забули...

Бекґраунд. Бертольд Брехт у зіставленні гротеску і документа, проводячи паралелі між історією Артуро Уї та історією сходження Гітлера, трактував образ нацистського вождя, як чиказького гангстера. Письменник пародійними засобами розвінчував нацистський міф, викривав сутність цього феномену, висміював тирана. Брехт показував, що насправді це лише цинічний і безжальний бандит, який скористався пожадливістю й безпринципністю еліти, безпорадністю пересічних обивателів та, майстерно маніпулюючи поплічниками, захопив владу.

Задум п'єси-хроніки «Кар'єра Артуро Уї, яку можна було спинити» («Der aufhaltsame Aufstieg des Arturo Ui», 1941) виник у Брехта в 1935 році під час перших відвідин США. Хоча у п'єсі йшлося про чиказьких гангстерів, у ній легко проглядались основні події німецької та європейської історії: підпал рейхстагу, окупація Австрії та кар'єра фюрера, яку можна було зупинити. Під личиною гангстера Артуро Уї вгадується фігура Гітлера. Згодом Брехт назвав свій твір «історичним фарсом».

Постановка режисера Дмитра Богомазова побудована з 11 епізодів і таке враження, що це не історія буремних 1930-х у США, а кроваві штрихи нашого

сьогодення, коли російські загарбники мордують і грабують, топчуть українську землю, а рашисти – це гангстери-терористи сучасності. За сценографію відповідає Петро Богомазов, художник з костюмів – Тетяна Овсійчук, музика – Катерина Артеменко, Олександр Кохановський, Михайло Кукуюк та Андрій Самінін, хормейстер – Сусанна Карпенко, балетмейстер – Ольга Семьошкіна, звукорежисери – Артем Атаманенко і Владислав Коломійченко, художники зі світла – Ганна Ваховська, Олександр Друганов і Ярослав Марчук, інженер відеоряду – Олександр Рожков, помічник режисера – Ліана Михайлова. Продюсер – Олег Кохан. Театр висловлює окрему подяку за допомогу у створенні вистави Сергію Бадритдінову та Ігорю Зубицькому.

Дійові особи та виконавці, які грали у перші дні прем'єри:

Оповісник – Михайло Кукуюк, **Флейк, ділок, верховода трасту** – Андрій Самінін, **Кларк, ділок, верховода трасту** – Михайло Дадалев, **Старий Догсборо** – Олег Стальчук, **Молодий Догсборо** – Михайло Матюхін, **Артуро Уї, ватажок гангстерів** – Віталій Ажнов, **Ернесто Рома, його помічник** – Олександр Форманчук, **Емануеле Гірі, гангстер** – Олександр Рудинський, **Джузеппе Джівола, гангстер** – Павло Шпегун, **Актор** – Олександр Ярема, **Боул, бухгалтер трасту** – Віктор Жданов, **Ігнацій Далфіт** – Дмитро Чернов, **Бетті Далфіт, його дружина** – Тетяна Міхіна, **Співачка, балерина** – Оксана Сидоренко, **городяни, гангстери, матроси** – інші актори театру. **Музики** – Катерина Артеменко, Валерій Величко, Данило Колокольніков, Олександр Кохановський, Олександр Міцкевич, Володимир Сінчук.

Ця брехтівська п'єса має **довгу і непросту історію для Театру імені Івана Франка**. У далекому 1985 році режисер Валентин Козьменко-Делінде поставив на Малій сцені «Кар'єру Артуро Уї», де головну роль приголомшливо зіграв Богдан Ступка. Це була алегорична сатира не про американських гангстерів, а сатиричний памфлет на тодішніх радянських можновладців. Чиновники Мінкульту після перегляду постановки зробили режисеру чимало зауважень і «порекомендували злагодити гострі кути». Козьменко-Делінде «прислухався» до порад, але спектакль від перероблення ставав ще різкішим! На жаль, виставу показали всього кілька разів, бо чиновники від цензури придумали каверзну зачіпку: до театру прийшли пожежники та закрили Малу сцену франківців через аварійний стан будівлі на багато-багато років...

У 1999 році на Головній сцені театру Валентином Козьменко-Делінде була створена оновлена версія «Кар'єри Артуро Уї». Вийшло сучасно і драйвово. Грав зірковий склад: Богдан Ступка, Лесь Задніпровський, Володимир Нічипоренко, Василь Мазур, Наталія Лотоцька, Ірина Дорошенко, Людмила Смородіна та інші. Саме ця вистава, яка була записана на відео, увійшла до «золотого» фонду українського театру.

І от під час повномасштабної російсько-української війни головний режисер Театру імені Івана Франка **Дмитро Богомазов** знову звернувся до знакового твору Брехта. Навесні була зроблена текстова редакція п'єси (український переклад із німецької – Володимира Митрофанова). Ідея постановки була, а грошей – ні, і тоді франківці вирішили шукати внутрішні резерви.

Художник **Петро Богомазов** поїхав на театральний склад і побачив залишки металу, який потужно використав: головною декорацією став корабель, який тоне. Надихнула митця фраза про російський воєнний корабль.

1 вересня у театрі почалися репетиції. Режисер Дмитро Богомазов вирішив робити ставку на молодь, довіривши зіграти головну роль Артуро Уї (по черзі) Віталію Ажнову та Івану Шарану. По-новому розставлені акценти – цей ватажок гангстерів з обличчями Гітлера-Путіна, і тиран, закомплексована людина, котра потребує влади та прагне тримати все у своїх руках, а заради мети готовий переступити всі моральні принципи. Герой йде трупами до влади, змітає суперників на своєму шляху.

«П'єсу «Кар'єра Артуро Уї, яку можна було спинити» я взяв свідомо. Хоча до війни мені здавалося, що вона вже ніколи не буде актуальною... Бертольд Брехт писав її про Гітлера в часи його найвищого піднесення та успіхів – задумав ще у 1935, а в 1941 році вона була написана. Прем'єра була зіграна після Другої світової війни, у 1958 році. Я бачив різні постановки в театрах і все думав: про що вони зроблені? А після 24 лютого цей твір знову став надзвичайно актуальним! Бо у цій п'єсі відстежується шлях людини до тиранії – як реалізується технологія, через що людина має переступити, що мають

допустити люди з оточення, щоб це сталося. У назві п'єси не випадково вказано, що це «кар'єра, яку можна було спинити», тобто цей текст не так про Уї, як про тих, хто допустив, щоб ця кар'єра склалася. Вражає те, що не завжди за хронологією, але за подіями, п'єса має безліч точних збігів із віхами біографії сучасного російського тирана – путіна: продовольча криза у Санкт-Петербурзі в 1991 році, скандальна афера «Сировина в обмін на продовольство», масштабні махінації з нерухомістю і багаторічні розкрадання міського бюджету через будівельну корпорацію «ХХ трест», підриви житлових будинків у 1999-му, усунення генпрокурора Скуратова, загадкова смерть Собчака, змова Єльцинського кремлівського клану, що завершилася всім відомою операцією «Наступник»... Тож я до твору Брехта ставлюся, як до актуальної сатири, фарсу...» – розповідає режисер **Дмитро Богомазов**.

Вам сподобається, якщо: ви хочете побачити сучасний масштабний європейський спектакль, де франківці виступають, як єдина творча команда під орудою самобутнього режисера Дмитра Богомазова. Сценографія вистави вийшла одночасно аскетичною та ефектною, а ресурс кожного її елемента використано на 200 %.

Вам не сподобається, якщо: ви ходите до театру, аби розважитись, – ця ж вистава заставляє думати, співпереживати та аналізувати, навіть коли ви повернетесь додому.

Головна причина подивитися: захопитися грою Віталія Ажнова, який переконливо створив складний образ Артуро Уї. На сьогодні це краща сценічна робота цього талановитого молодого актора. Поаплодувати франківцям, які у важкий воєнний час демонструють високий професійний клас майстерності. Нині це театр, який показує високі творчі стандарти, що вкотре підтверджує статус «першої сцени країни».